

Barne- og familiedepartementet

Deres referanse:

Vår referanse:

Sted, Dato

Sandefjord 15.01.20

INNSPILL FRA SØR-ØST POLITIDISTRIKT TIL REVISJON AV GJELDSORDNINGSLOVEN

Det vises til skriv av 16.09.19, hvor departementet ber om innspill til revisjon av gjeldsordningsloven.

Sør-Øst politidistrikt behandler søknad om gjeldsordning i gjeldsordningsseksjonen tilhørende Fellesfunksjonen for sivil rettspleie. Politidistriktet favner 42 kommuner og over 715 000 innbyggere. Seksjonen behandlet i 2019 607 nye søknader om gjeldsordning etter gjeldsordningsloven i tillegg til et stort antall endringssaker.

Det er stor forskjell på gjeldsordningssakene i dag kontra i 1993 når loven trådte i kraft. For mange av dagens gjeldsordningssøkere, er ikke loven spesielt godt tilpasset deres komplekse problemsituasjon. I tillegg til et gjeldsproblem, har mange av dem store psykiske utfordringer, vansker med å håndtere løpende regninger og hverdagsøkonomi og avhengighet av ulik slag (rus, spill). Forbruksgjelden er ofte dominerende som gjeldstype, og svært ofte har skyldner brukt kredittkort jevnlig for å dekke generelt forbruk og livsopphold. På mange måter oppfattes skyldnerne mer ressursvake i dag enn på 1990-tallet. Mange skyldnere har ikke tilpasset seg til å leve med et gjeldsproblem, og etter gjeldsordningssatser, og av denne grunn blir mange gjeldsordningssaker opphevet.

Sør-Øst politidistrikt har følgende innspill til endringer i gjeldsordningsloven (heretter gol).

Hvordan sikre at skyldner får den sosialfaglige oppfølging han trenger, og hvordan unngå å sette skyldner inn i gjeldsordninger han åpenbart ikke er i stand til å håndtere?

Gjeldsordningslovens § 1-1, angir gjeldsordningslovens formål: *At skyldner skal få kontroll over sin økonomi.* Stadig opplever Sør-Øst pd at vi mottar søknader fra skyldnere som åpenbart ikke er rustet til å kunne håndtere en gjeldsordning og det denne innebærer. Formålet med loven jf gol § 1-1 vil således ikke oppnås. Namsmannen har pr i dag ingen avslagshjemmel for disse tilfellene, men må åpne gjeldsforhandlinger dersom vilkårene i gol §§ 1-2 til 1-4 er oppfylt uavhengig om det er formålstjenlig eller ikke. Vår erfaring er at det ikke er til skyldners gunst å sette ham inn en ordning han ikke har forutsetninger for å overholde. Gjeldsordningen vil ha stor sannsynlighet for å bli misligholdt, og vil ha stor risiko for å bli

oppevet. Annen gangs gjeldsordning jf gol § 1-4, tredje ledd, er fortsatt en snever unntaksregel.

Sør Øst politidistrikt anbefaler at det foretas en helhetsvurdering, og utredes hvorvidt det vil være hensiktsmessig å flytte deler av den gjeldsordningskompetanse som i dag er tillagt namsmannen over til NAV, og videre flytte deler av den beslutningskompetanse som i dag ligger til tingretten til namsmannen? Det bør stilles spørsmål om en slik omlegging ville kunne sikre at skyldner får en bedre sosialfaglig oppfølging. NAV vil være naturlig instans til å kunne koble på de ressurser som synes nødvendig i den enkelte sak. Imidlertid er en slik omlegging svært omfattende og vil være ressurskrevende både for NAV og namsmannen.

Slik loven fungerer i dag, avgjøres de fleste gjeldsordnings saker hos namsmannen som frivillige jf gol kap 4. Dersom man flytter denne delen over til NAV; Hvilke vilkår skal man kreve oppfylt ved åpning av gjeldsforhandlinger? Erfaringsmessig er den del av gjeldsordningsprosessen som tar mest tid for namsmannen å klargjøre søknad for vurdering om vilkårene for åpning er tilstede, jf gol §§ 1-2 til 1-4. Vurderingen er juridisk sett krevende og stiller krav om høy kompetanse hos saksbehandler. Hvis man i et fremtidig løsningsløp tenker at dette skal tillegges NAV, vil det kreve omfattende kompetanseheving hos NAV. Pr i dag er gjeldsrådgivningsfunksjonen hos NAV en kommunal oppgave. Sør-Øst politidistrikt opplever at det er svært stort sprik i hvilke ressurser og kompetanse som ligger til de kommunale rådgiverne. Det foreslås at dersom NAV skal kunne håndtere deler av de oppgaver som i dag ligger til namsmannen, bør man se på hvorvidt gjeldsrådgivningsfunksjonen bør omorganiseres slik at man sikrer enhetlig utførelse og styring.

Dersom namsmannen fortsatt skal håndtere hele gjeldsordningsapparatet (frivillig og tvungen), foreslås det at man bør man vurdere om det i særlige tilfeller kan tilføyes vilkår om at skyldner makter å fylle sine økonomiske forpliktelser over en periode før åpning. En type klargjøring- og opplæringsperiode av skyldner som forvaltes via NAV.

Et relevant spørsmål vil derfor være hvordan man skal forhindre at skyldner settes inn i en ordning han ikke har forutsetning for å kunne håndtere? Sør-Øst pd mener det ville vært hensiktsmessig med mulighet for avslag der hvor det åpenbart ikke er formålstjenlig med en gjeldsordning. Eksempelvis en skyldner som har en mengde nye ubetalte regninger, ikke makter sin hverdagsøkonomi, har et pågående alvorlig avhengighetsproblem (rus, spill), har åpenbare behov for en verge, har store psykiske problemer uten et fungerende støtteapparat.

Våre forslag til endringer i lovtekst:

- Gol § 1-4, første ledd – *Forhold som er til hinder for åpning av gjeldsforhandling, uavklarte økonomiske forhold*. Tilføres: forhold som åpenbart kan påvirke skyldners evne til å kunne håndtere og gjennomføre en gjeldsordning.
- Gol § 1-4, annet ledd, bokstav d) *Nærmeste tid før søknad ble fremmet, på sterk klanderverdig måte har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser så langt det var mulig*. Utvides til å gjelde der hvor skyldner ikke betaler løpende utgifter el.
- Gol § 2-6. Nedfelle en avslagshjemmel for de tilfeller hvor en gjeldsordning åpenbart ikke er formålstjenlig.

Nylig stiftet gjeld – gol § 1-4, annet ledd, bokstav a)

Åpning av gjeldsforhandlinger skal nektes dersom det åpenbart vil virke støtende for andre skyldnere eller samfunnet for øvrig. Ved vurderingen skal det legges særlig vekt på om størstedelen av gjelden er nylig stiftet. Denne vurderingen byr på en rekke problemstillinger

rundt fastsettelse av gjeldens stiftelsesdato . De fleste gjeldsordnings saker omfatter svært mye forbruksgjeld, ofte i form av bruk av kredittkort. Det ønskes en konkretisering i form av et rundskriv, eller lovforarbeider, som kan gi namsmannen og tingrettene en mer ensartet tolkning av gol § 1-4, annet ledd, bokstav a). Vi ber dere vurdere hvilke faktorer som skal vektlegges ved tidsfestelse av gjelden? Etableringsdato på kredittkortforholdet, den aktive gjeldsstiftelsen (bruk) og opphørsdato kan avvike stort tidsmessig.

Namsmannen anser at lovhjemmelen som omhandler nylig stiftet gjeld, er et svært viktig virkemiddel for å få til en endring i mange skyldners økonomiske handlingsmønster. Ofte vil et avslag på en søknad om gjeldsordning med bakgrunn i at gjelden er for ny, være det som får skyldner til å endre sine økonomiske disposisjoner, og forsøke å ta kontroll over sin hverdagsøkonomi, gjerne med bistand fra NAV.

Uteglemte krav

Skyldner har rett til å få innlemmet uteglemte krav i sin gjeldsordning jf gol § 6-1, 3. ledd. Vi foreslår en endring i gol 6-1, tredje ledd som gjør at uteglemte krav som meldes i gjeldsordningsperioden, kan tas med i ordningen etter begjæring fra skyldner uten endringsforhandling med kreditorene. Kravene skal betjenes med den dividende fordringshaveren ville ha tilkommet dersom fordringen hadde deltatt i ordningen fra start, men slik at dividende bare regnes fra det tidspunktet kravet ble fremmet overfor skyldneren. Namsmannen vil utarbeide ny fordringshaverliste og betalingsplaner etter begjæring fra skyldner. Dette gjelder likevel ikke dersom skyldneren forsettlig eller på grov uaktsom måte har unnlatt å opplyse om fordringen.

Fordringer sikret med pant i bolig – gol 4-8, første ledd, bokstav a)

Dersom skyldner i gjeldsordningsperioden skal beholde eiet bolig, skal fordringer sikret ved pant i boligen innenfor boligens omsetningsverdi med tillegg av 10 prosent, gis avtalt rente under gjeldsordningen. Begrepet "avtalt rente" kan skape utfordringer for namsmannen både ved etablering av avtale og under gjennomføringen. Vi foreslår en presisering i gol § 4-8, første ledd, bokstav a) til avtalt fast rente, hvilket ville forenklet prosessen.

Namsmannens mulighet til å stadfeste endringer av positiv art

Dagens ordning hvor skyldner har en opplysningsplikt jf gol § 6-4, hvoretter fordringshaverne skal begjære omgjøring til tingretten jf gol § 6-2, første ledd synes svært ressurskrevende og lite hensiktsmessig. Dersom skyldner kontakter namsmannen for å orientere om en positiv endring, anbefales det at namsmannen har hjemmel til å stadfeste slik endring på lik linje med endrings saker etter gol § 6-1. Vår innspill er at loven endres på dette punktet.

Materielle problemstillinger – bruk av skjønn

Enhetlig praktisering av lovverket er ønskelig. I dag er dette vanskelig, da nær sagt alle gjeldsordningslovens vurderinger bygger på skjønn. Sør-Øst politidistrikt ser det vanskelig å slå fast at disse vurderingene kan standardiseres i vesentlig grad. Hver sak er unik, og det er vanskelig å kunne fastsette klar vurderingsnorm og fasitsvar rundt skjønnsvurderingen. Det påpekes også at lovverket slik det fremstår i dag, bygger på at skyldner selv skal fremme og foreslå forslag til løsninger. Namsmannen skal påse at forslag ikke strider mot lovkravet, jf gol § 4-1, første og annet ledd. På denne måten vil forslagene være individuelle, og en standardisering av innholdet anses som vanskelig. Sør-Øst politidistrikt ønsker imidlertid en ytterligere presisering i form av retningslinjer eller rundskriv rundt de ulike vilkårene.

Språket i gjeldsordningsloven og namsmannens korrespondanse.

Gjeldsordningsloven har en del vanskeliggjørende ordbruk. Sør-Øst pd legger ned mye tid og ressurser i å gjøre namsmannens beslutninger utvetydige og utførlige overfor sakens parter. Det skal ikke fremstå noen tvil om hvorfor beslutningen er tatt og hvilke begrunnelser som ligger til grunn for denne. Av hensyn til våre brukere, er det viktig med et forståelig språk, og vi anbefaler at dette gjennomgås, uten at vi har konkrete innspill til endringer.

Ressurs og kompetanse hos namsmannen

Sivil rettspleie er ikke blant politiets prioriterte områder, og konsekvensen av dette er knapphet i ressurser. Stor omlegging og omorganisering av namsmannens ansvarsområde vil kreve ressurstilførsel og kompetanseheving.

Med hilsen

Hilde Slyngstadli

Seksjonsleder Gjeldordningsseksjonen

Felles enhet sivil rettspleie

Sør-Øst politidistrikt

Aase Haukaas Gjerde

Leder felles enhet sivil rettspleie

Sør-Øst politidistrikt

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.